

ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА СТУДЕНТИ ДИПЛОМАНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ МЕДИЦИНСКА СЕСТРА ЗА РАБОТА С ДЕЦА С УВРЕЖДЕНИЯ И ТЕХНИТЕ СЕМЕЙСТВА

Даниела Тасева

Филиал - Велико Търново

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

SURVEY OF THE ATTITUDES OF NURSING UNDERGRADUATE STUDENTS TOWARDS WORK WITH CHILDREN WITH DISABILITIES AND THEIR FAMILIES

Daniela Taseva

Branch Campus - Veliko Tarnovo

Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Увод: Най-важният критерий за зрелостта на едно общество е отношението му към хората с увреждания. Разработването и прилагането на политиките за ранното детство са част от ценностите и политиките на всички държави от Европейския съюз, в т.ч. и България, което поражда необходимостта от въвеждане на интегриран подход на институциите и обществото и разкриване на услуги, основани на междусекторното сътрудничество.

Целта на настоящото проучване е да се проучат нагласите и потребностите на студентите дипломанти от специалност медицинска сестра за предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги на деца с увреждания и техните семейства, както и включването им в продължаващо обучение и специализация в областта на интегрираните грижи.

Материал и методи: За целта на настоящото изследване бе проучено мнението на 150 студенти дипломанти от специалностите медицинска сестра в МУ-Варна и Филиалите във Велико Търново, Шумен и Сливен в периода юли-септември 2020 година.

Методи на изследването - анкетен метод, статистически метод за обработка и анализ на информацията.

Резултати и обсъждане: Значителна част от бъдещите медицински сестри споделят, че по време на своето обучение са получили инфор-

ABSTRACT

Introduction: The attitude to people with disabilities is the most crucial criterion for the maturity of a society. The development and implementation of policy on early childhood are a part of the values and policies of all EU countries, including Bulgaria, which necessitates the introduction of an integrated approach of institutions and society, as well as services based on intersector cooperation.

The aim of the present survey is to study the attitudes and needs of nursing undergraduate students to provide integrated health and social services for children with disabilities and their families, as well as their inclusion in follow-up education and specialisation in the field of integrated care.

Material and methods: the opinion of 150 undergraduate nursing students at Medical University of Varna and its affiliates in Veliko Tarnovo, Shumen and Sliven were polled from July to September 2020.

Methods of the survey – an inquiry method, a statistical method for processing and analysis of information.

Results and discussion: a considerable amount of the future nurses say that they received information on the types of integrated health and social services over the course of their studies (96%). When it comes to the nurse's role in providing these services, 62% of the students believe that their inclusion in the team would improve the quality of child care. Only one third of the respondents say that they are ready to work in the

мация за видовете интегрирани здравно-социални услуги (96%). По отношение ролята на медицинската сестра при предоставянето им, според 62% от студентите, с нейното включване в екипа би се подобрило качеството на грижите за децата. Само една трета от респондентите споделят за своята готовност за работа в областта интегрираните грижи (35.3%). Повече от половината (59.3%) изразяват желание относно включването си в курсове за продължаващо обучение на специалисти, ангажирани с грижите за деца с увреждания и техните семейства.

Изводи: Резултатите от анкетното проучване ни показват, че студентите отчитат необходимостта от включване на медицинската сестра в екипа по предоставяне на интегрирани грижи за деца с увреждания и осъзнават необходимостта от включването си в различни форми на продължаващо обучение, с цел подобряване качеството на предоставяните грижи.

Ключови думи: студенти, медицински сестри, интегрирани здравно-социални услуги, деца с увреждания

УВОД

Деинституционализацията на грижата за децата е едно от най-важните условия за гарантиране правата на децата, които по една или друга причина не могат или има риск да не могат да се отглеждат от своите биологични семейства. В световен мащаб деинституционализацията стартира между 40-те и 80-те години на XX век.

В България има установени традиции в осигуряване на най-благоприятни условия за развитие на малките деца и подкрепа на семействата. Положителен пример в това отношение е реализиране процеса на деинституционализация, който не се ограничава само до извеждане на децата от институциите, а включва предотвратяване на настаняването им в институциите и създаване на нови възможности за децата и семействата да получат подкрепа в общността.(4)

През 2010 година е приета Националната стратегия "Визия за деинституционализация на децата в Република България". Това е процес, който създава нови възможности за децата и семействата да получат подкрепа в общността и протича на много нива.

В изпълнение на Стратегията правителството приема **План за действие**. В резултат на изпълнение на Плана за действие се отчитат следните резултати:

field of integrated care (35.3%). More than half (59.3%) would like to participate in courses for follow-up education of specialists involved in the care of children with disabilities and their families.

Conclusions: The results of the survey suggest that the students realise the need to include nurses in the team for providing integrated care of children with disabilities and are aware of the need to be included in the various forms of follow-up education, intended to improve the quality of the care provided.

Key words: students, integrated health and social services, children with disabilities

- от съществуващи 137 специализирани институции за деца през 2010 г. в края на 2019 г., техният брой е 13 ДМСГД, с 454 деца;
- функционират 98 ДЦДМУ с общ капацитет 3500 места, 5 ДЦДМУ със седмична грижа с общ капацитет 113 места и 13 ДЦ за деца и пълнолетни лица с увреждания с общ капацитет 531 места;
- разкрити са осем комплекса от услуги за превенция на изоставянето и подкрепа на семейства при отглеждане на деца (1).

Разработването и прилагането на политиките за ранното детство са част от ценностите и политиките на всички държави от Европейския съюз, в т.ч. и България, което поражда необходимостта от въвеждане на интегриран подход на институциите и обществото и разкриване на услуги, основани на междусекторното сътрудничество (5). Тези услуги ще подкрепят семействата на деца с увреждания и хронични заболявания и могат да се разглеждат като отговор на фрагментираното предоставяне на здравни, социални, образователни и др. услуги (2).

Работата с деца с увреждания е специфична, изисква допълнителни знания, умения, не само по отношение грижите за тези деца, но и познаване на нормативната уредба в областта на социалните грижи. В приетата Стратегията за осигу-

ряване на равни възможности на хора с увреждания 2008-2015 година е заложено „сздаване на система за непрекъснато обучение и повишаване на квалификацията на персонала в специализирани институции за деца и хора с увреждания, с оглед прилагането на съвременните стандарти за медицински и социални грижи”.

Обучението играе ключова роля в осигуряване успеха на предоставяните интегрирани услуги. Посочените изисквания намират отражение в реформата на базовото обучение на студентите от специалност медицинска сестра у нас. В програмата за обучение бяха включени дисциплините:

- СГ при деца и възрастни с увреждания - с общ хорариум 60 часа (20 часа теория и 40 часа упражнения), която се изучава в рамките на два семестъра (III-IV);
- СГ по домовете - с общ хорариум 60 часа (20 часа теория и 40 часа упражнения), която се изучава в рамките на два семестъра (V-VI) (3).

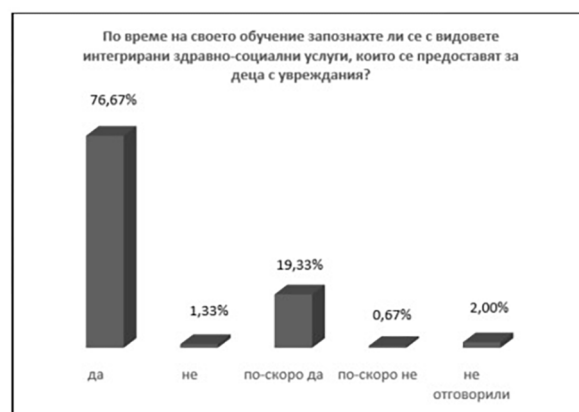
По време на своето базово обучение чрез изучаваните дисциплини медицинските сестри получават знания и практически умения относно спецификата на работа с деца с различни видове увреждания, техните родители, прилагане на техники на общуване. По време на клинична практика в специализирани институции и социални услуги в общността, попадайки в реална среда, се запознават с дейността на медицинската сестра, имат непосредствен контакт с деца и лица с увреждания. По този начин студентите затвърждават своите знания и практически умения, свързани с планиране, организация и изпълнение на сестринските грижи.

Съгласно приетия и утвърден учебен план за специалност медицинска сестра тези две дисциплини са с един от най-високия хорариум, което е предпоставка за добра специализирана подготовка в областта на грижите за деца с увреждания и такива, предоставени по домовете. Завършилите медицински сестри имат възможност да работят в ЦКОДУХЗ, хосписи и други здравно-социални услуги, за които не се изисква допълнителна специализация.

В отговор на нарасналите нужди от оказване на специфични грижи и подкрепа за лица с увреждания е разкрита специалност медицинска сестра за социални дейности съгласно Наредба 1/22.01.2015 г.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

От проведеното проучване установихме, че 96% от студентите са посочили, че по време на своето обучение са се запознали с различните видове интегрирани здравно-социални услуги, които се предоставят за деца с увреждания и техните семейства. Смятаме, че това се дължи както на достатъчния хорариум часове по изучаваните дисциплини, така също и на големия брой разкрити социални услуги за деца с увреждания в резултат на реализиране Плана за деинституционализация.

Фиг. 1. Информираност на студентите дипломанти

По отношение участието и ролята на медицинската сестра в екипа по предоставяне на интегрирани грижи 62% от респондентите смятат, че включването ѝ би подобрило качеството на предоставените грижи и нейните дейности са важна част от ежедневието на детето и семейството му. Това може да се обясни с факта, че по време на своето обучение медицинската сестра овладява знания и умения, които ѝ позволяват да притежава професионална компетентност за полагане на здравни грижи за здравия и болния чо-

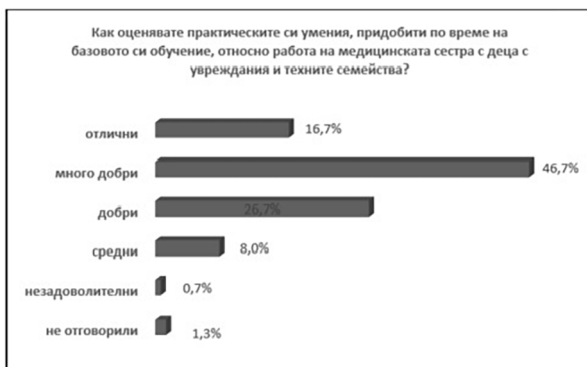
Фиг. 2. Роля на медицинската сестра в екипа

век, самостоятелно или във взаимодействие с лекаря да изпълнява задачи в различни сектори на здравеопазването, полагайки комплексни грижи за психическото, физическото и социалното здраве, както и да взема решения относно изяви или потенциални проблеми на пациента или семейството.

Интерес представлява самооценката, която си направиха студентите дипломанти относно теоретичната и практическата си подготовка, свързана с предоставянето на интегрирани грижи за деца с увреждания. Обобщените степени на позиции показват, че почти половината от анкетираните – 48.7%, оценяват теоретичната си подготовка като много добра, а за 46.7% практическата им подготовка е много добра. Едва една пета от студентите оценяват като отлична теоретичната и практическата си подготовка (20.7% - теоретична подготовка и 16.7% практическа). За добра теоретична подготовка споделят 22.7% студентите, а според 26.7% от респондентите практическата им подготовка е добра. Независимо от субективния характер на самооценката, обобщените данни показват, че три четвърти от студентите имат много добра теоретична и практическа подготовка в областта на грижите за деца с увреждания.

Фиг. 3. Оценка на теоретичната подготовка

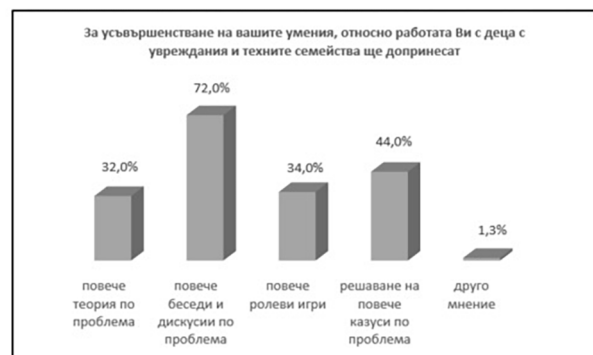
Фиг. 4. Оценка на практическата подготовка

Интерес представлява разпределението на дисциплините, които според студентите имат най-голям принос за формиране на уменията им за работа с деца с увреждания. Те са логични и обясними с опита и знанията, които са натрупали през четирите години на обучението си. Според 92% от анкетираните с най-голямо значение са дисциплините, включени в „Практическите основи на сестринските грижи”, следвани от „Теоретични основи на сестринските грижи” - 62.7%, и едва за половината от студентите клиничната практика е с решаващо значение за формиране на уменията им за работа в интегрираните услуги. Получените отговори надвишават 100%, тъй като анкетираните са посочили повече от един отговор. Тези резултати корелират със самооценката, която си направиха по отношение на теоретичната и практическата си подготовка.

Фиг. 5. Значимост на дисциплините

Студентите имаха възможност да посочат повече от един метод на обучение, който би им помогнал, за да подобрят с работата си с деца с увреждания и техните семейства. Анализът на резултатите показва, че три четвърти от респондентите – 72%, предпочитат в обучението да се включат повече беседи и дискусии по проблема, 44% желаят да решават казуси, а 34% биха се включили в ролеви игри. Като обобщение на да-

Фиг. 6. Методи на обучение

нните относно методите на обучение можем да направим извода, че студентите предпочитат интерактивните методи, улесняващи усвояването на практически умения.

В „Психология на човека” определението за мотивация е „...желание за искане, което насочва поведението към определени цели. Проучвайки нагласите на студентите дипломанти за професионална реализация в сферата на грижите за деца с увреждания и техните семейства, резултатите показват, че 35% от тях са споделили, че са мотивирани за тази работа, а повече от половината на този етап не могат да преценят. Причината за това може би е, че по-голямата част от студентите споделят като най-натоварваща емоционалната сфера (67%). Липсата на преддипломен стаж в социалните услуги може би също оказва влияние върху избора им за професионална реализация. От учебната 2020/21 година в преддипломния стаж са предвидени 80 часа в социални услуги за лица с увреждания.

Фиг. 7. Мотивация за професионална реализация

Фиг. 8. Трудности в работата с лица с увреждания

Въпреки доброто ниво на знания и умения, което отчитат студентите, те заявяват необходимост от провеждане на обучения. Повече от половината от анкетираните (59.3%) споделят, че биха се включили в курсове за продължаващо обучение за специалисти, работещи в интегрирани услуги за деца. На този етап 26% не могат да преценят дали биха се включили.

Бъдещите медицински сестри осъзнават, че обучението и професионалното усъвършенстване играят ключова роля в осигуряване на успеха на предоставяне на интегрираните услуги. Нагласите на студентите дипломанти да се обучават непрекъснато, да работят отговорно са в синхрон с новата мисия и функции на съвременната медицинска сестра.

Фиг. 9. Участие в продължаващото обучение

ИЗВОДИ

Резултатите от нашето изследване показват, че:

1. Студентите получават достатъчна теоретична подготовка по отношение видовете интегрирани грижите за деца с увреждания.
2. За преодоляване на бариерите при общуване с децата и техните семейства е необходимо в обучението да се обърне внимание на овладяване на комуникационни умения.
3. Важен елемент от интегрираните услуги е наличието на мултидисциплинарен подход, екипност и базирани комуникации между отделните специалисти, звена и структури. Това налага ефективно планиране и организиране на непрекъснато професионално обучение на екипите с цел овладяване и прилагане на съвременните стандарти при грижи за лица с увреждания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Положителните нагласи на бъдещите медицински сестри за работа с деца с увреждания и техните семейства, както и стремежът към непрекъснато обучение са гаранция за успешна реализация на процеса на деинституционализация и осигуряване право на децата с увреждания да бъдат отглеждани в семейна среда.

ЛИТЕРАТУРА

1. Актуализиран план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“, София 2016 г. Наличен на: www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=927
2. Видас П., Ранно детско развитие, Алтернативни модели на грижи за деца.
3. Медицински университет – Варна, Учебен план за специалност медицинска сестра https://www.mu-varna.bg/BG/Students/Documents/FOZ%202020-2021/Ucheben_plan_MS_2020-2021.pdf
4. Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“ (2010) Протокол № 8.2 на МС от 24.02.2010; Достъпно на <http://sacp.government.bg/detstvo-za-vsichki/viziya-zadeinstitucionalizaciya/>
5. Ранно детско развитие: „Право и инвестиция с дълготраен ефект“, (УНИЦЕФ, Фондация „За нашите деца“, Национална мрежа за децата), Доклад от конференция -12 - 14. 11. 2014

Адрес за кореспонденция:

Даниела Тасева
ул. „Михаил Кефалов“ №2
Велико Търново, 5000
e-mail: daniela_taseva@abv.bg